

ULUSLARARASI

II. Trakya Bölgesi Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu

1-2 EKİM 2010
İğneada - Kırklareli

BULGARİSTAN

Edirne

Kırklareli

Bildiriler Kitabı II

İstanbul

Tekirdağ

Çanakkale

Kırklareli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Kırklareli Üniversitesi - 2011

ULUSLARARASI

II. Trakya Bölgesi Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu

1-2 EKİM 2010
İğneada - Kırklareli

Bildiriler Kitabı I

Editör

Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖZTEL
Arş. Gör. Hüseyin BURGAZOĞLU

Kırklareli - 2011

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

**Uluslararası II. Trakya Bölgesi
Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu
Bildiri Kitabı I**

Kırklareli Üniversitesi Yayınları: 2

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları: 1

Yayın Koordinatörü
Yrd. Doç. Dr. Baki Çakır

Editör
Yrd. Doç. Dr. Muharrem Öztel
Arş. Gör. Hüseyin Burgazoğlu

Kapak Tasarımı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Han Ergüven
Abdurrahim Yüce

İç Düzen
Abdurrahim Yüce

Baskı Sayısı
1. Basım

Baskı Adedi
2000

ISBN

Baskı Tarihi
Nisan 2011

Baskı Yeri
Erkam Matbaası
Organize Sanayi Bölgesi
Turgut Özal Cad.No: 117/2 A-D
İkitelli / İstanbul

Yayıncı adresi:

Kırklareli Üniversitesi Rektörlüğü

Kültür Merkezi A Blok / KIRKLARELİ

Tel: 0 288 212 96 70 (10 Hat)

Fax: 0 288 212 96 79

Web: www.kirklareli.edu.tr

© KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Bu kitabın bütün yayın hakları Kırklareli
Üniversitesi'ne aittir.

İÇİNDEKİLER

Takdim	VII
Önsöz	IX
Açılış Programı / Openning Program	1

GİRİŞİMCİLİK ÖRNEKLERİ EXAMPLES OF ENTREPRENEURSHIP

The Relationship between Government Investments and Firm Agglomerations at TR21 Sub-Region: Panel Causality Analysis Research Assistant Ibrahim AL, Associate Professor Mustafa Kemal DEGER, Research Assistant Murat Can GENC	29
Role of Entrepreneurship of Private Sector: An Overview to Sugar Industry Samet KAVOĞLU	39
Geleneksel Gıdalarda Pazarlama ve Girişimcilik: “Tekirdağ Peynir Helvası Örneği” Marketing and Entrepreneurship in Traditional Foods: “Tekirdag Cheese Halva as an Example” Öğr. Gör. Tuna ŞENER, Öğr. Gör. Cem KOLUKIRIK, H. Selçuk ETİ	47

GİRİŞİMCİLİK - KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ENTREPRENEURSHIP - WOMEN ENTREPRENEURSHIP

Sosyal Girişimcilik Social Entrepreneurship Yrd. Doç. Dr. Tülay GÜZEL	59
Kadın Girişimciliği ve Kooperatifler Women Entrepreneurship and Cooperatives Yrd. Doç. Dr. Gülen ÖZDEMİR, Arş. Gör. Dr. Emine YILMAZ	71

Kadın Girişimcilerin Ekonomik Sürece Katılımları ve Örgütlenme Yaklaşımları

Women Enterprises' Participation to Economic Process and Organization Approaches

Dr. Emine YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Gülen ÖZDEMİR, Yrd. Doç. Dr. Yasemin ORAMAN,
Dr. Sema KONYALI 81

**ALTERNATİF ENERJİ KAYNAKLARI
ALTERNATIVE ENERGY SOURCES**

Enerji Verimliliği Kapsamında Yapılarda Doğal Aydınlatma Yöntemleri: Kırklareli Örneği

Natural Illumination Methods as Part of Efficient Use of Energy: Kırklareli as an Example

Öğr. Gör. Sertaç GÖRGÜLÜ, Yrd. Doç. Dr. Süreyya KOCABEY,
Yrd. Doç. Dr. İzzet YÜKSEK, Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar DURSUN 97

Trakya Bölgesinin Biyogaz Potansiyeli ve Mevcut Potansiyelin Bölge Ekonomisine Katkısı Üzerine Bir İnceleme

A Review for the Biogas and Contribution of Present Potential to the Economy of the Region

Arş. Gör. Cem DOĞRU 113

Organik Atıklardan Biyogaz Üretimi

Production of Biogas from Organic Waste

Prof. Dr. Aydın GÜREL, Arş. Gör. Zeynep ŞENEL 123

**GİRİŞİMCİLİK - EĞİTİM İLİŞKİSİ
ENTREPRENEURSHIP - EDUCATION**

Innovative Entrepreneurship in Selected Countries: The Case of Turkey, Bulgaria and Romania

Öğr. Gör. Dr. A.Orçun SAKARYA 137

Farklı Eğitim Düzeyindeki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Konusunda Görüş Farklılığının Araştırılması

Research on Diversity of Views of University Students in Different Levels of Education about Entrepreneurship

Prof. Dr. Cengiz YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Tuncer ÖZDİL, Arş. Gör. Didem TEZSÜRÜCÜ,
Öğr. Gör. Yasin KARADENİZ 157

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri: Yalova Ve Kadir Has Üniversitelerinde Yapılan Karşılaştırmalı Bir Araştırma

Inclination to Entrepreneurship of Vocational High School Students: A Comparative Research by Yalova and Kadir Has Universities

Yrd. Doç. Dr. Orhan KOÇAK, Yrd. Doç. Dr. Ersin KAVİ 175

**KIRSAL KALKINMA
RURAL DEVELOPMENT**

KÖYDES Project as a Instrument of Rural Development and Its Effect on the Infrastructure of Villages of Kırklareli

Dr. Gökhan ZENGİN 193

Şikago Kenti Örneğinde Ekonomik Coğrafyanın Yeniden Keşfi ve Trakya Bölgesi İçin Çıkarılabilecek Dersler Reassessment of Chicago Economic Geography and Lessons for Thrace Mehmet Lütfi ARSLAN	211
--	-----

Trakya Bölgesindeki Tarımsal Üreticilerin Ek Gelir Olanakları: Tarım Turizmi Additional Income Opportunities for the Agricultural Producers in Thrace: Agricultural Tourism Dr. Harun HURMA, Doç. Dr. Ahmet KUBAŞ, Öğr. Gör. Çağdaş İNAN.....	219
---	-----

TURİZM - MARKALAŞMA **TOURISM - BRANDING**

Destinasyon Markalaşması: Vize'nin Turizm Destinasyonu Olarak Pazarlanması ve Markalaşması Destination Branding: Marketing and Branding of Vize as a Touristic Destination Yrd. Doç. Dr. Kamil MALKOÇLU, Yrd. Doç. Dr. Nihat Kamil ANIL, Öğr. Gör. Ebru BİLGEN	231
--	-----

City-Branding and It's Effect on the Local Development: Can Kırklareli Become A City Brand? Arş. Gör. İskender GÜMÜŞ, Arş. Gör. Gökhan ÖVENÇ	247
--	-----

Şehir Markası Yaratma Süreci ve Marka Şehir Çerçevesinde Kırklareli İlinin Değerlendirilmesi Contributions of City-branding to Socio-economic Development Yrd. Doç. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ, Arş. Gör. Beste Burcu VURAL	259
--	-----

TURİZM VE BÖLGESEL KALKINMA **TOURISM AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Bölgesel Kalkınmada Turizmin Etkisi: Bozcaada-Gökçeada Arz Kesimi Üzerine Araştırma The Role of Tourism in Regional Development: A Research on Tourism Supply of Bozcaada and Gökçeada Öğr. Gör. Murat AKSU, Öğr. Gör. Bahadır SEZER, Öğr. Gör. Ali ÇAKIR	281
---	-----

Çiftlik Turizminin Sosyoekonomik Kalkınmaya Etkileri: Trakya Bölgesi İçin Oluşturulabilecek Stratejiler Effects of Farm-based Tourism on Socio-Economic Development: Possible Strategies for Thrace Region Yrd. Doç. Dr. Kaplan UĞURLU	295
--	-----

Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Turizm Sektörünün Rolü ve Önemi The Role and Importance of Tourism Industry about Removing Regional Development Differences Yrd. Doç. Dr. Nur ERSUN, Yrd. Doç. Dr. Kahraman ARSLAN	317
--	-----

YENİLENEBİLİR ENERJİ VE KALKINMA RENEWABLE ENERGY AND DEVELOPMENT

- Kırklareli İlinde Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımının Bölgesel Kalkınmaya Olan Etkilerinin İncelenmesi**
A Research on Effects of Using Renewable Energy Resources on Regional Development in Kırklareli
Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar DURSUN, Öğr. Gör. Tarkan PERAN 335
- Kırsal Turizmde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanılması: Poyralı Köyü'nde Uygulanabilirliği**
Use of Renewable Energy Sources in Rural Tourism: Practicability in Village of Poyralı
Öğr. Gör. Ali ÇAKIR, Öğr. Gör. Gülay ÇAKIR, Sibel DURSUN,
Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar DURSUN 347
- 1990-2010 Dönemi Organik Tarım Uygulamaları, Trakya Bölgesi'nin Görünümü ve Gelecek Perspektifi**
Organic Agricultural Applications Between 1990-2010, The Current Outlook of Thrace and its Future Perspective
Yrd. Doç. Dr. Mustafa CANBAZ, Arş. Gör. Can Ahmet GENERAL, Arş. Gör. Ülfet İŞÇİ .. 357
- Tarımsal Atıkların Değerlendirilmesinin, Yenilenebilir Enerji Kaynakları Ve Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi, Tekirdağ İli Uygulaması**
Evaluation of Using Agricultural Waste as Renewable Energy Resources and Sustainable Development: An Application in Tekirdag
Prof. Dr. Necdet ÖZÇAKAR, Hasan BAKIN 375

BÖLGESEL VERİMLİLİK REGIONAL PRODUCTIVENESS

- Kriz Ortamında Kırklareli İlinde Bulunan Firmaların Verimlilik Analizi**
Efficiency Analysis of Firms in Kırklareli in Economic Crisis
Öğr. Gör. Fatma BUTUŞ, Öğr. Gör. Ayşe ANIL, Öğr. Gör. Tülay TOP 405
- ISO 9001 Kalite Yönetim Sisteminin KOBİ'lerin Performanslarına Etkisi: Kırklareli İlinde Bir Uygulama**
Effects of ISO9001 Quality Management Systems on SMEs: An Application in Thrace
Arş. Gör. Öznur AYDINER, Öğr. Gör. Yasin ÇAKIREL, Öğr. Gör. Ali GÖRENER 413
- Otel İşletmelerindeki İşgörenlerin İş Tatmini: Kocaeli ve Yalova Örneği**
Work Satisfaction of Employees in Hotels: Kocaeli and Yalova as examples
Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN, Arş. Gör. Duygu TALİH, Öğr. Gör. Şeniz ÖZHAN 433

EMEK - İSTİHDAM İLİŞKİSİ LABOR - EMPLOYMENT RELATIONSHIP

- Sosyal İçerme Açısından Eski Hükümlülerin Girişimciliğe Yönlendirilmesi ve Denetimli Serbestlik Faaliyetleri**
Orientation of Old Prisoners to Entrepreneurship in the Perspective of Social Inclusion and Applications of Supervised Liberty
Yrd. Doç. Dr. Ersin KAVİ, Öğr. Serdar Altun 449

Labor Market in Health Sector in Republic of Bulgaria, Ass. Prof. N. Atanasov, PhD, Ass. R. Stoianova	463
Edirne Sanayi Sitesinde Çalışan İş Görenlerin Mobbinge Uğrama Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Yapılan Bir Araştırma A Research Conducted to Determine Level of Mobbing on Employees in Edirne Industrial Estate Doç. Dr. Agah Sinan ÜNSAR	473

FİNANSAL GELİŞMELER VE TİCARET FINANCIAL DEVELOPMENT AND TRADING

Trakya Bölgesinin Kalkınmasında Bölgesel Planlama Yaklaşımı İhtiyacı ve Planlama Modeli Önerisi The Need for a Regional Planning Perspective on Development of Thrace and Planning Model Suggestion Yrd. Doç. Dr. Nur ERSUN, Yrd. Doç. Dr. Kahraman ARSLAN	487
Türkiye’de Kalkınma Ajansları: Trakya Kalkınma Ajansı Örneği Turkish Development Agencies: Thracian Development Agency as an Example; Thracian Development Agency Yrd. Doç. Dr. Nihat Kamil ANIL, Yrd. Doç. Dr. Kamil MALKOÇLU, Öğr. Gör. Ömer Sinan PEHLİVAN	507

BÖLGESEL KALKINMANIN TARİHSEL BOYUTU HISTORICAL PERSPECTIVE OF REGIONAL DEVELOPMENT

Osmanlı Döneminde Balkan Kökenli İşgücünün ve İşletmecilerin Ereğli Madenlerinin Gelişmesine Katkıları The Contributions of Balkan Labor Force and Businessmen to the Development of Ereğli Mineral Resources in Ottoman Empire Yrd. Doç. Dr. Hamdi GENÇ	525
Customs Registers In The Second Half Of The Nineteenth Century On Ottoman Danubian Ports: Rules Of The Game In Ottoman Trade Arş. Gör. Gökçen COŞKUN ALBAYRAK	535

TARIMSAL VERİMLİLİK AGRICULTURAL EFFICIENCY

Effects of Dietary VITASIL® on the Growth Performance of Carp (Cyprinus caprio) Cultivated in a Recirculation System Assist. Prof. Alexander ATANASOV, Assist. Prof. Zhivko ZHELEV, Assoc. Prof. Veselin IVANOV, Galin NIKOLOV	551
Protein Levels in the Feed of Carp (Cyprinus caprio) on Cultivated in Recirculation System Prof. Yordan STAYKOV, Assist. Prof. Zhivko ZHELEV, Assoc. Prof. Veselin VIDEV, Assist. Prof. Alexander ATANASOV	555
Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modelinin Bölgesel Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi Regional Development-based Evaluation of Production and Support Model for Agricultural Production Areas Yrd. Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN, Dr. Harun HURMA, Dr. Celal DEMİRKOL	559

KIRSAL KALKINMA VE REKABET RURAL DEVELOPMENT AND COMPETITION

Contribution of Thrace Region to Competitive Sectors of Turkey

Assist. Prof. Adem BALTACI, Res. Assist. Huseyin BURGAZOGLU,
Res. Assist. Selver KILIC 573

Kendi İşini Kurma ve Girişimcilik Ruhu Ticaret Meslek Liselerinde Girişimcilik Ruhu Üzerine Bir Alan Araştırması

Setting One's Own Business and Spirit of Entrepreneurship
Yrd. Doç. Dr. Selami ÖZCAN, Yrd. Doç. Dr. H. Yunus TAŞ 585

Kırsal Kalkınma Açısından İletişim ve Girişimcilik İlişkisi Communication-Entrepreneurship Relationship in terms of Rural Development

Arş. Gör. Zeynep ŞENEL, Prof. Dr. Aydın GÜREL 599

BÖLGESEL KALKINMA VE FİNANS REGIONAL DEVELOPMENT AND FINANCE

Türkiye'de Finans Piyasasının Gelişim Seyrinde Katılım Bankacılığının Yeri The Role of Participation Banking in the Development of Turkish Financial Market

Yrd. Doç. Dr. Ferhat SAYIM, Arş. Gör. Özlem ÖZMEN 611

2008 Küresel Finansal Krizinin Türkiye ve Trakya Bölgesi Üzerine Etkileri: Mukayeseli Bir Analiz

**The Impacts Of Global Financial Crisis On Turkey and Thrace: A
Comparative Analysis**
Yrd. Doç. Dr. Ayfer GEDİKLİ 635

Trakya Bölgesi'nde Tarım Sektörünün Finansmanında Kullanılan Banka Kredilerinin Gelişimi: 2000-2010 Dönemi Karşılaştırmalı Bir Analiz

**Development Process of the Bank Loans for the Agricultural Sector in
Thrace: A Comparative Analysis Covering 2000-2010**
Yrd. Doç. Dr. Mustafa CANBAZ, Arş. Gör. Mevlüt CAMGÖZ 665

BİLGİ - İLETİŞİM VE DIŞ TİCARETİN GELİŞİMİ INFORMATION - COMMUNICATION AND DEVELOPMENT OF FOREIGN TRADE

Şehirlerin Markalaşması ve Şehir Markası Oluşturmada Sembol Yapılar: Çanakkale Örneği

**City-branding and The Role of Symbolic Structures in City-branding
Process: Canakkale as an Example; (The Dardanelles)**
Doç. Dr. Mehmet MARANGOZ, Prof. Dr. Günal ÖNCE, Arş. Gör. Hale ÇELİKKAN 681

In the Thrace Region Use of Information and Communications Equation, in the "Integrated Management Information Systems" for the Information Production Process Development and Entrepreneurship

Dr. Filiz GÜLTEKİN KÖSE 701

EĞİTİM, BÜTÇE VE PLANLAMA EDUCATION, BUDGET AND PLANNING

- E-commerce Security**
Instructor Serdar CANBAZ 715
- Implementation of ICT in education – case study in Trakia University**
Associate Prof. Lina YORDANOVA, Chief Assist. Prof. Gabriela KIRYAKOVA,
Senior Assist. Prof. Nadezhda ANGELOVA 735
- Merkezi Yönetim Bütçesi İle İlişkileri Açısından Trakya Bölgesinin İncelenmesi**
An Analysis On Thrace Based On Its Relations With Central Administration Budget
Prof. Dr. Naci B. MUTER, Yrd. Doç. Dr. Selçuk İPEK 757
- Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversite İlişkisi: Anadolu Üniversitesi Örneği**
Relationship between Regional Development and Entrepreneur University: Anatolia University as an Example
Öğr. Gör. Sevgi SEZER 771

KIRSAL KALKINMA VE TARIM RURAL DEVELOPMENT AND AGRICULTURE

- Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923–1930) Kırklareli’nde Tarım-Hayvancılık, Ticaret ve Sanayinin Gelişimi**
Development of Agriculture, Stockbreeding, Trade and Industry in Kırklareli in the first years of Republic (1923-1930)
Yrd. Doç. Dr. V. Türkan DOĞRUÖZ 795
- Üretici Örgütlerinin Kırsal Kalkınma Yönünden Değerlendirilmesi: Kayalıköy ve Kırklareli Barajları Sulama Kooperatifleri Örneği**
Development-based Evaluation of Agricultural Production Organizations: Example; Irrigation Associations for Kayalıköy and Kırklareli Dams
Dr. Erol ÖZKAN, Dr. Harun HURMA, Uzm. Başak AYDIN, Yrd. Doç. Dr. Erkan AKTAŞ,
Yrd. Doç. Dr. Gülen ÖZDEMİR, Doç. Dr. Ömer AZABAGAOĞLU 811
- Biyolojik Çeşitliliğin Korunmasının Önemi ve Hayvancılık Sektöründe Sunduğu Ekonomik Fırsatlar**
Importance of Protecting Biological Diversity and Its Economic Opportunities for the Stockbreeding Sector
Hasan BAKIN, Yrd. Doç. Dr. Eser Kemal GÜRCAN 825

DOĞA VE SOSYOEKONOMİK DEĞERLER NATURE AND SOCIOECONOMIC VALUES

- Korunan Alanların Sosyo-Ekonomik Değeri Ve Yöre Halkının Yararlanma Olanakları: İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı Örneği**
Socio-economic Value of Protected Areas and Opportunities for Local Population to Benefit From These Areas: Example; Longoz Forest in İğneada
Dr. Harun HURMA, Yrd. Doç. Dr. Murat ÖZYAVUZ, Dr. Murat CANKURT 847

Sürdürülebilir Kalkınmada Biyosfer Rezervlerinin Önemi: İğneada Longoz Ormanları Örneği

Importance of Biosphere Reservoirs on Sustainable Development: Example of Igneada Longoz Forest

Yrd. Doç. Dr. Murat ÖZYAVUZ 859

Yıldız Dağları Kırsal Mimari Mirasının Turizm Amaçlı Kullanımı
Use of Yıldız Mountain Rural Architecture as a Touristic Area

Yrd. Doç. Dr. İzzet YÜKSEK 875

TARİHSEL SÜREÇTE SOSYOEKONOMİK YAPI
HISTORICAL PROCESS OF SOCIOECONOMIC STRUCTURE

20.yy Başlarında Rumeli Vilayetleri'nin Mali Gücü (1325-1329/1909-1912)
Financial Capabilities of Rumelian Provinces in Early 20th century
(1325 - 1329 / 1909 - 1912)

Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖZTEL 885

Kapanış Oturumu / Closing Session 901

İndeks 927

Sempozyumdan Görüntüler 931

**TARİHSEL SÜREÇTE
SOSYOEKONOMİK YAPI**

**HISTORICAL PROCESS OF
SOCIOECONOMIC STRUCTURE**

20.yy Başlarında Rumeli Vilayetleri'nin Mali Gücü (1325-1329/1909-1912)

Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖZTEL¹

Özet

Bu çalışmada, 20.yy'nin ilk yıllarını içeren bir zaman diliminde, 1909-1912 yıllarının verileriyle, Osmanlı Devleti'nin Rumeli coğrafyasında yer alan vilayetlerinin sosyoekonomik gücü ve bunun bir yansıması olarak ilgili vilayetlerin devlet maliyesi içerisindeki yeri incelenmiştir. Böylece bu vilayetlerin sosyal, iktisadi ve mali özellikleri incelenerek devlet maliyesi için bir değerine göre önem dereceleri anlaşılacaktır. Bu çalışmayla ayrıca Rumeli vilayetlerinin, Rumeli dışında kalan iktisadi ve mali açıdan önem arz eden veya öne çıkan diğer vilayetlere kıyasla durumu ortaya konulmuş olacaktır.

Bu dönemde devletin idari taksimatı içerisinde toplam 30 vilayet 13 kaza yer almaktaydı. Bu idari birimlerin 6'sı Rumeli'de bulunmaktadır. Bunlar iktisadi ve mali güçlerine göre sırasıyla; Selanik, Edirne, Kosova, Manastır, Yanya ve İşkodra vilayetleridir. 20.yy başlarında bu vilayetler Osmanlı Ekonomisi için diğer birçok vilayete göre ki -bunlar Anadolu başta olmak üzere Arap Yarımadası ve Kuzey Afrika'da bulunan vilayetlerdir- sosyoekonomik açıdan nispeten daha fazla gelişmiş, devletin önemli miktarlarda vergi gelirleri elde edebildiği, nüfus olarak da yine diğer vilayetlere göre daha fazla yoğunluğa sahip vilayetlerdir.

Bu vilayetlerle ilgili olarak; nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu, coğrafi büyüklük, Devlet Hazinesi'ne olan katkı ve Hazine'den alınan payların yer aldığı tablolar oluşturulmuştur. İncelediğimiz bu idari birimler, hazırlanan tablolarda yer alan veriler doğrultusunda değerlendirilirken, iktisadi ve mali güç bakımından önem derecelerine göre incelenmişlerdir. Rumeli vilayetlerinin diğer vilayetlere göre değerlendirilebilmesini sağlamak için de bütün idari birimlerin bir arada yer aldığı tablolar oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rumeli Vilayetleri, Hazine, Kamu Maliyesi, Tahsilât, Tahsisat, Mali Güç

1. Kırklareli Üniversitesi Öğretim Üyesi

1. Rumeli Vilayetlerinde Nüfus

İncelediğimiz dönem içerisinde vilayetlerin nüfus, nüfus yoğunluğu ve coğrafi büyüklük bakımından durumlarını incelediğimiz tablo 1'e göre², Rumeli vilayetleri içinde (1326/1910–1911 yılı için) nüfusu en fazla olan idari birimin 1.201.645 kişi ile Edirne vilayeti olduğu görülür. Edirne'yi 1.120.555 kişi ile Selanik, 1.021.805 kişiyle Kosova, 930.516 kişiyle Manastır, 583.066 kişiyle Yanya, 301.655 kişiyle İşkodra vilayetleri takip etmiştir. İncelediğimiz Rumeli vilayetlerinin dışında, ekonomik açıdan öne çıkan İstanbul'un nüfusu devletin yayınladığı istatistiklerde 1326 yılı itibarıyla, 747,2 bin, Aydın'ın 1,7 milyon, Hüdavendigar'ın 1,7 milyon ve Beyrut'un 727,4 bin kişi olduğu görülür. Bu rakamlar bize ekonomik açıdan gelişmiş idari birimlerin aynı zamanda nispeten çok nüfuslu merkezler olduğunu da göstermektedir. Bu anlamda vurgulanacak olursa Rumeli vilayetleri içinde en fazla nüfusa sahip olanlarının yine iktisaden daha gelişmiş olan; Edirne, Selanik, Kosova, Manastır vilayetleri olduğu anlaşılmaktadır.

Vilayetlerin nüfus yoğunlukları tablo 1'deki verilere göre sırasıyla; Yanya 29 kişi/km², Selanik 27 kişi/km², Edirne 25 kişi/km², Kosova 24 kişi/km², İşkodra 23 kişi/km² ve Manastır 21 kişi/km²'dir. 1326 mali yılında başkent İstanbul'daki nüfus yoğunluğunun ise 172 kişi/km ile idari merkezler içinde en fazla olduğu görülür. İktisadi açıdan diğer önemli vilayetler olan Aydın, Beyrut ve Hüdavendigar'da da nüfus yoğunluğu 19–24 kişi/km² aralığında olmuştur.

Tablo 1'e göre 1326 (1910–1911) mali yılı itibarıyla Osmanlı Devleti'nin toplam nüfusu ortalama 27,7 milyon kişidir. Rumeli vilayetlerinin, toplam nüfusun içerisinde ortalama 5,2 milyon kişi ve % 19 dolaylarında bir oran ile önemli bir yer teşkil ettiği görülür.

Bütün Osmanlı coğrafyası için ortalama nüfus yoğunluğunun 9,2 kişi/km² ve Rumeli vilayetlerinin ortalama nüfus yoğunluğunun 19 kişi/km² olduğuna bakılacak olursa Rumeli coğrafyasının ve vilayetlerinin dönemin şartları içinde yoğun nüfuslu merkezler olduğu anlaşılmaktadır. Nüfus miktarında olduğu gibi, hatta daha da öne çıkarak, nüfus yoğunluğunun derecesi bu idari birimlerin iktisadi yapılarına ve Devlet Hazinesi için önemlerine ilişkin ipuçları vermektedir.

Tablo 1: 1326 (1910–1911) Mali Yılı İtibarıyla Vilayetlerin ve Sancakların Coğrafi Büyüklükleri ve Nüfus Miktarları

Vilayetler	Alan/km	Nüfus	Nüfus Yoğunluğu kişi/km ²
Selanik	41.063	1.120.555	27
Edirne	48.166	1.201.645	25
Kosova	44.192	1.071.805	24
Manastır	44.136	930.516	21
Yanya	20.000	582.066	29

2. Rumeli'nin özellikle incelediğimiz dönem ve öncesinde siyasi problemlerin odağı olması dolayısıyla kaynaklarda aynı yıllar için verilen Müslim ve Gayrimüslim nüfus miktarları birbiriyle çelişmektedir. Tutarlı bir tahmin için üç önemli farklı kaynaktan yer alan nüfus miktarlarının ortalaması alınmıştır. Bunlar; Maliye Nezareti, Senelik İhsaiyat-ı Maliye, II. Sene, 1326, Matbaayı Amire İstanbul 1329, s.2; Maliye Nezareti, Senelik İhsaiyat-ı Maliye, III. Sene, 1327, İstanbul Matbaayı Amire, 1330, s.8; Justin McCarthy, Ölüm ve Sürgün, çev. Bilge Umar, İnkılap Yayınevi, 1998, s.144'den aktaran Sezer Arslan, "Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri ve Osmanlı Devleti'nde İskanları", Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, s.53; Aram Andonyan, Balkan Harbi Tarihi, İstanbul 1975, s.86-87'den aktaran Hatice Bayraktar, "Osmanlı'nın Balkanlardan Çekilmesi: Savaşlar, İsyanlar ve Göçler", Balıkesir Üniversitesi F.E.F. Karesi Tarih Kulübü Bülteni" 2007/1, s.67

İşkodra	12.991	301.655	23
İstanbul	4.342	747.232	172
Aydın	70.410	1.702.911	24
Beyrut	24.750	727.448	29
Hüdavendigar	65.342	1.269.044	19
Genel Toplam	2.967.547	27.464.770	9,2

Kaynak: Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat-ı Maliye*, II. Sene, 1326, Matbaayı Amire İstanbul 1329, s.2; Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat-ı Maliye*, III. Sene, 1327, İstanbul Matbaayı Amire, 1330, s.8

2. Rumeli Vilayetleri'nin Mali Gücü ve Devlet Hazinesi İçerisindeki Yeri

Mali idare bir yıl içerisinde planladığı olağan harcamalarını karşılayabilmek için hazırladığı bütçelerde tahmini (muhammenat) gelir kalemlerini ve bu gelirlerin hangi vergi çeşidi yoluyla elde edileceğini açık bir şekilde belirtir. Bu gelir ve gider kalemlerinin her birinin kaynağı büyük oranda idari birimlerdir. İdari birimlerin her birinin iktisadi faaliyetlerin yoğunluğu ve çeşidine göre Devlet Hazinesine yaptığı katkı ve buradan aldığı pay bu anlamda farklılık gösterir.

Osmanlı Devleti'nde 20. yy başlarında 1325–1327/1909–1912 yıllarına tesadüf eden dönemde Hazine'nin elde ettiği gelirler ve yaptığı ödemeler itibarıyla öne çıkan ve sonda yer alan vilayetleri göstermek amacıyla tablo 2 hazırlanmıştır.

Bu tablodaki verilere göre, Rumeli'de bulunan vilayetlerden Selanik'in, Hazine'nin elde ettiği bütün gelirler içindeki yeri % 7,81'lik önemli bir paya sahiptir. Bu oran ile Selanik'in, Hazine'nin en fazla gelir elde ettiği vilayetlerden olan İstanbul ve Aydın'dan sonra üçüncü sırada yer aldığı görülür. Bütün idari birimler ve tahsilât oranları içerisinde devletin merkezi olan İstanbul vilayeti % 10,79, yine devletin ticaret merkezlerinden olan Aydın vilayeti % 8,77 olan Hazine nazarındaki ağırlıklarıyla Selanik'ten daha fazla önem arz etmekteydi. Görülüyor ki Selanik'in İstanbul ve Aydın vilayetlerinin akabinde Hazine'nin bir bütçe dönemi içerisinde elde ettiği gelirlerde Rumeli vilayetleri içindeki yeri önceliklidir. Zira Selanik diğer vilayetlere oranla daha gelişmiş bir ticaret ve üretim merkeziydi.

Edirne vilayeti Hazine'ye yaptığı katkı bakımından % 4,38'lik bir paya sahip olup, bu oranla ilk vilayetler içinde beşinci sırada yer alır. Buna karşın Edirne'nin Hazine'den en fazla pay alan vilayetler içinde % 4,92'lik bir oranla ilk sırada yer aldığı görülür.

Kosova vilayetinden Hazine'nin gerçekleştirdiği tahsilât diğer vilayetlere göre % 2,36'lik bir orana sahiptir. Kosova'nın Hazine'ye yaptığı katkı oranıyla 13'üncü sırada yer aldığı görülür. Vilayetin aldığı ödemenin oranı ise % 3,20 olarak gerçekleşmiştir.

Manastır vilayetinin Hazine'ye yaptığı katkı ile diğer vilayetler içerisindeki sırası 15 ve katkı oranı % 2,18'dir. Hazine'nin vilayetler için gerçekleştirdiği ödeme miktarının büyüklüğüne göre sırası 7, oranı ise % 1,97 olarak gerçekleşmiştir.

Rumeli vilayetleri içerisinde Hazine'ye yaptığı katkı oranının en düşük olduğu vilayetler Yanya ve İşkodra'dır. Yanya'nın otuz vilayet içerisindeki ağırlıklı yeri % 1,37 ve sırası 18, İşkodra'nın yeri % 0,46 ve sırası 29'dur.

Rumeli vilayetleri içerisinde sahip olduğu iktisadi gelişmişlikle yaptığı katkı (tahsilât) oranının Hazine'den aldığı payın (ödemelerin) üzerinde olduğu vilayetler Selanik, Manastır ve Yanya vilayetleridir. Özellikle Selanik vilayetinin sahip olduğu iktisadi imkânlar ve mali gücüyle Hazine'den aldığı ödeme miktarının (% 3,77) aşağı yukarı bir misli fazlasıyla Hazine'ye yaptığı katkıyla (bu % 7,81'dir) öne çıktığı görülür. 1325–1326 mali yıllarında Selanik'ten elde edilen tahsilât miktarı Ek 1'deki verilere göre, 218 milyon kuruşa ulaşırken, Hazine'nin bu vilayete yaptığı

ödeme Ek 2'deki verilere göre, 116 milyon kuruşta kalmıştır. Buna karşın Rumeli vilayetleri içerisinde yine aynı dönem itibariyle Hazine'ye sağladığı gelirden daha fazla tahsisat alan vilayetlerin Edirne ve Kosova vilayetleri olduğu görülür. Mesela Edirne Vilayeti'nden incelediğimiz yıllar itibariyle gerçekleştirilen tahsilât 127 milyon kuruş iken, vilayetin Hazine'den aldığı ödeme 162 milyon kuruşa ulaşmıştır. Kosova vilayeti için aynı yıllar itibariyle tahsilât miktarı 66 milyon kuruşta kalırken, ödeme miktarınının 100 milyon kuruş olduğu görülür.

Tablo 2. Hazine'nin Vilayetlerden Elde Ettiği Gelirler ve Vilayetlere Yaptığı Ödemeler (1325-1327-1909-1912)

Vilayetlerden Elde Edilen Tahsilâtlar (1325-1327/1909-1912)			Vilayetlere Yapılan Ödemeler (1325-1327/1909-1912)		
Sıralama	Vilayetler	1325-1327 Dönemi Yıllık Tahsilât Ortalaması(%)	Sıralama	Vilayetler	1325-1327 Dönemi Yıllık Gider Ortalaması(%)
1	İstanbul	10,79	1	Edirne	4,92
2	Aydın	8,77	2	İstanbul*	4,65
3	Selanik	7,81	3	Selanik	3,77
4	Beyrut	4,79	4	Kosova	3,2
5	Edirne	4,38	5	Aydın	2,32
6	Hüdavendigâr	4,24	6	Suriye	2,01
7	Trabzon	3,86	7	Manastır	1,97
8	Konya	3,69	8	Bağdat	1,78
9	Halep	2,98	9	Erzurum	1,6
10	Bağdat	2,81	10	Hüdavendigâr	1,17
11	Ankara	2,63	12	Halep	1,12
13	Kosova	2,36	13	Beyrut	1,11
15	Manastır	2,18	15	Konya	0,99
18	Yanya	1,37	17	Yanya	0,88
20	Cezayir-i Bahri Sefid	1,14	29	İşkodra	0,54
29	Yemen	0,68	30	Cezayir-i Bahri Sefid	0,45
29	İşkodra	0,46			

Kaynak: Oranlar Ek-1 ve Ek-2'deki verilerden elde edilmiştir.

*İstanbul Vilayeti için hesaplanan veriler 1326-1327 yıllarına aittir.

Aşağıda verilen tablo 3'te 1325-1327/1909-1912 yılları itibariyle Rumeli'de bulunan ve iktisadi, mali yapıları itibariyle otuz vilayet içerisinde öne çıkan diğer bazı vilayetlerin kişi başına düşen gelir ortalamaları hesaplanmıştır. Rumeli vilayetlerini "kişi başına düşen tahsilât miktarlarıyla" birlikte değerlendirmenin bu idari birimlerin kamu maliyesi için önemini bir başka açıdan ortaya koyacağı açıktır. Kişi başına düşen tahsilât miktarları ayrıca ilgili vilayetlerde yaşayanların ortalama bir değerle üstlen(ebil)dikleri vergi yükünü de göstermesi bakımından ayrıca önemlidir.

Tablo 3'teki verilere göre, kişi başına düşen tahsilât miktarı 194 kuruş olan Selanik vilayeti diğer bütün idari birimlere kıyasla iktisadi ve mali açıdan öne çıkmaktadır. Öyle ki Selanik'in kişi başına düşen 194 kuruşluk tahsilât miktarının, 419 kuruşla ile otuz vilayet içerisinde en iyi durumdaki İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer aldığı görülür. Verilen tabloya göre, Selanik'in 194 kuruşluk kişi başı tahsilât ile Rumeli'deki diğer vilayetlerin de haricinde iktisadi hayatın daha gelişmiş

olduğu vilayetler olan Beyrut (190 kuruş), Aydın (149 kuruş), Halep (108), Trabzon (103) ve Hüdavendigâr (97) vilayetlerinden daha iyi bir durumda ve önde olduğu anlaşılmaktadır. Rumeli vilayetleri içinde Selanik'ten sonra ikinci sırada yer alan Edirne'de kişi başı tahsilât 105 kuruş, Kosova, Manastır, Yanya'da 61-66 kuruş aralığında ve İşkodra'da 42 kuruşta kaldığı görülür.

Tablo 3: Vilayet ve Sancaklardan Yıllık Ortalama Kişi Baş Tahsilât Miktarı (1325-1327/1909-1912)

Vilayet	Kişi Baş Tahsilât Miktarı (kuruş)	Vilayet	Kişi Baş Tahsilât Miktarı (kuruş)
Selanik	194	<i>İstanbul</i>	419
Edirne	105	<i>Beyrut</i>	190
Kosova	61	<i>Aydın</i>	149
Manastır	65	<i>Halep</i>	108
Yanya	66	<i>Trabzon</i>	103
İşkodra	42	<i>Hüdavendigâr</i>	97

Kaynak: Oranlar Tablo 1 ve 2 de yer alan verilerden hesaplanmıştır.

Vergi gelirlerinin idari birimlere göre dağılımı ve elde edilen her bir vergi türünün ağırlıkları bir birinden farklıdır. Bu farklılığın nedenini her bir idari birimin sahip olduğu sosyoekonomik özelliklerde aramak gerekir. Coğrafi ve beşeri özellikler, iklim, doğal madenlerin varlığı, konum, tarımsal faaliyetlerin niteliği, ticaret yolları üzerinde ve limanlara sahip olup olmama gibi sıralanabilecek birçok etken her bir idari birimden elde edilen vergilerin (tahsilâtların) dağılımında ve ağırlıklarında etkili olan başlıca unsurlardır. Bu anlamda tablo 4'te verilen özellikle Rumeli vilayetlerinin ve iktisadi önemlerinden dolayı bir karşılaştırma unsuru olarak aldığımız diğer önemli vilayetlerin, her birinden Hazine'nin elde ettiği tahsilâtların ağırlıklarının vergi türleri bakımından farklılık gösterdiği anlaşılır.

Tablo 4'te yer alan vergi türlerinden elde edilen tahsilât miktarlarına göre, Rumeli vilayetleri içerisinde Hazine'nin elde ettiği vergi tahsilâtı dolayısıyla kamu maliyesi nazarında en fazla dikkat çeken vilayet Selanik'tir. Tablo da yer alan vergi türleri, devletin yıllık bütçelerindeki kısımlardan oluşmaktadır. Hazine'nin tahsil ettiği yıllık toplam vergiler içinde en fazla geliri 207,5 milyon kuruşla Rumeli vilayetleri içinde Selanik'ten elde ettiği görülmekle beraber acaba vilayetin bu mali gücünü oluşturan sosyoekonomik özellikleri neydi?

İncelediğimiz dönemde tarımsal faaliyetler açısından en zengin vilayetlerden biri olduğu görülür. Ziraat Selanik vilayetinin zenginlik kaynağıdır adeta. Vilayet'in sanayi faaliyetleri içinde en önemlisi gıda sanayisidir. Tarım ürünlerinin çoğu bu vilayette yetiştirilmektedir³.

Bu özelliklerin bir neticesi olarak tablodaki verilere göre vilayetin doğrudan doğruya tahsil ettiği vasıtasız vergi⁴ türünün ağırlığı olan % 7,6'lık oran dikkat çekicidir. Bu oran diğer Rumeli vilayetlerinden elde edilen bu vergi türü içerisinde en fazla olanıdır ve ziraatın diğer vilayetlere nispetle buradaki gelişmişlik düzeyinin bir ifadesidir.

3. Selanik Vilayeti Salnamesi, 20.defa, Hamidiye Mektebi Sanayi Matbaası, Selanik 1325, s.100-101, 590-593

4. Vasıtasız vergiler; arazi ve emlak, temettü, bedel-i askeri, tarik bedeli, ağnam-deve-camus-canavar, aşar, hususi ormanlar hâsılatı, madenler, vergi tezakiri esmanı vergilerinden oluşmaktadır. Bunlar içerisinde aşarın ağırlığı en fazladır. Geniş bilgi için bkz. Muharrem Öztel, II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Maliyesi, s.75

Selanik ayrıca vasıtalı vergileri⁵ Hazine'nin en fazla tahsil ettiği en önemli vilayetlerden biridir. Vilayetin bu vergi türü içindeki sahip olduğu ağırlık % 11,9'dur. Bu oranın vasıtalı vergilerde İstanbul'un sahip olduğu % 34,8, Aydın'ın % 13,6 ve Beyrut'un % 12,6'lık ağırlığından sonra 4. sırada geldiği görülür.

Rumeli'deki idari birimler içinde Selanik vilayeti İstanbul'dan sonra en önemli ticaret merkezidir. Selanik vilayetinin coğrafi konumunun diğer birçok vilayete göre kendisini avantajlı konuma getirdiği söylenebilir. Şehirde bulunan tren yolu hatları, Selanik ve Kavala iskeleleri, şehrin var olan zirai ve sınaî verimliliğini arttıran başlıca etkenlerdir⁶. 1311 (1893-1894) yılında Selanik limanına toplam 749.632 tonilatoluk 785 adet vapur, 83.502 tonilatoluk 3753 adet gemi uğramıştır. Vapurların ülkelere göre sayıları; Osmanlı bandıralı 190, Fransız 131, İngiliz 118, Avusturya -Macaristan 100, Yunan 65, İtalyan 58, Rusya 53, Almanya 34, Rusya 33, Flemenk 19, Danimarka 12, İsveç-Norveç 5 adettir. İlgili yılda limana uğrayan gemiler içerisinde 3343 Osmanlı gemisinden sonra 387 adetle Yunanistan'ın öne çıkmış olduğu görülür⁷.

Tren yollarının varlığı bu dönemde şehrin ticari gelişimini hızlandıran başlıca etkidir. 1871'te Üsküp'e, 1888'de Belgrad'a, 1894'te Manastır'a, 1896'da Dedeağaç'a kadar uzanan tren yolları ve dış dünya ile yapılan yoğun ticaret 19.yy.'ın ikinci yarısında Selanik'te hızlı nüfus artışına neden olmuştur⁸. Manastır-Selanik Demiryolu'nun hizmete girmesiyle 1894-1907 arasında zirai ve sınaî ürünlerde ciddi bir artış olduğu görülür. Zira bu yılların ilkinde tren yoluyla taşınan hububatın ağırlığı 9419 ton iken, 1907'de 17717 tona, kömürün 3106 ton iken, 6558 tona, pamuğun 646 ton iken 3057 tona, kiremitin 239 tondan 2390 tona, ham demir ve hırdavatın 402 tondan 2224 tona yükseldiği görülür⁹.

Dış ticarete Vilayet'in ilişkide bulunduğu ülkeler daha çok İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya, Yunanistan, Rusya, Belçika, Sırbistan'dır. Ayrıca Kosova, Manastır, Yanya, vilayetlerinin dış ticaretinin çoğu Selanik üzerinden yapılmakta olduğu görülür¹⁰.

Selanik vilayetinden ihraç olunan malın çoğunluğu zirai ürünlerdir. Ticarete konu olan zirai mahsulün yarısı Kosova ve Manastır vilayetine aittir. Emtiannın çoğu İngiltere ve Fransa'ya giderdi. Vilayette zahireden sonra ihraç ürünlerinin en mühimleri tütün, pamuk, harir kozası, afyon, susamdır. İthalatın büyük bir kısmı mensucattan oluşmaktaydı. İngiltere, Almanya, Fransa Vilayet için ithalatta önemli ülkelerdir. Yünlü ve ipekli mensucat Fransa ve İtalya'dan gelirdi. Bunların önemli bir kısmı Kosova ve Manastıra sevk edilirdi. İthalata konu olan mallar içinde kahve ve şeker ikinci sıradadır. Üçüncü kısım mallar ise petrol gazıyla ispirto ve müskirattır. Dördüncü olarak, madenler, boya, mefruşat, züccaciye, cam, kâğıt, pirinç, sabundur. Maden kömürü, zeytinyağı kereste ve bu yılların modasına ait eşya ithal edilen mallardandı¹¹.

Sanayi mahsulleri üretiminde de Vilayet önemli bir yere sahiptir. Bunların en önemlisi üzüm mahsulüdür. 20 yy'ın başlarında Vilayet dâhilinde 325 bin dönüm arazide bağcılık yapılmaktaydı. Üzümün geneli şarap imalinde kullanılmaktaydı¹².

5. Vasıtalı vergiler içinde % 90 dolaylarında ağırlığı olan gümrük vergisidir.

6. Selanik Vilayeti Salnamesi, Selanik 1325, s.619

7. Selanik Vilayeti Salnamesi, 12.defa, 1311, s.529

8. TDV İslam Ansiklopedisi, , c.36, İstanbul 2009, "Selanik Maddesi"

9. Mehmed Cavid, "Selanik-Manastır Demiryolu", Ulum-i İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası, c.1, nr.3, s.356; Makalenin Latin alfabesine aktarılmış şekli için bkz. Deniz Karaman, Cavid Bey ve Ulum-i İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası, Liberte yay., Ankara 2001, s.168-169

10. Selanik Vilayeti Salnamesi, Selanik 1325h.s.618-619

11. Selanik Vilayeti Salnamesi, Selanik 1325h, s.620-621

12. A.g.e., 100-102

Sanayi mahsulleri içinde şaraptan sonra en fazla üretimi gerçekleştirilen ürün ipek kozasıdır. Ticaret ve ihracat açısından bakıldığında belki de üzümden daha önemli bir tarım faaliyeti olduğu söylenebilir. İpek böcekçiliği yetiştiriciliğinde Osmanlı vilayetleri genelinde Hüdavendigâr vilayetinden sonra en önemli merkezlerinden biridir. Vilayete Avrupa fabrikalarından Liyon, Milan ve Zürih'ten külliyyetli miktarlarda ipek mensucatu ithal olunmaktaydı. Bu mamul ürünlerin önemli bir kısmının ipeğinin Vilayet mahsulü olması¹³ buradaki dokumacılık sanayinin Avrupa karşısındaki durumunu ve bu merkezlerle olan ticari ilişkinin mahiyetini ortaya koymaktadır.

Haşhaş ve afyon mahsulü ipek böcekçiliği kadar önemlidir Selanik için. Tütün, pamuk, Susam, keten ve kenevir ticarete konu olan sanayi ürünleridir. Hayvancılıkta önemli bir üretim faaliyetidir. Koyun ve keçi yetiştiriciliği başlıca önemli olanlarıdır¹⁴.

Vilayetin % 8,9'luk oranla damga-kaydiye-harç vergi türünde de önemli bir paya sahip olduğu görülür. Vilayetin diğer idari birimlere göre Hazine'ye yaptığı katkı oranı bakımından öne çıktığı vergi türü emlak ve eşya-yı emiriyedir. Oranı % 9,2 olarak gerçekleşmiştir.

Sadece Rumeli için değil bütün idari birimler içinde Osmanlı Devleti'nin mali ve iktisadi açıdan en önemli vilayetlerinden biri olan Selanik'te Osmanlı Bankası'nın ilk şubelerinden birinin açılması önemlidir. Bu bankanın tavassutu ile 1872'de Hazine Eshamı çıkarıldığı zaman, bilhassa Selanik vilayeti gelirleri karşılık olarak gösterilmiştir¹⁵.

Selanik çok kültürlü, dinli, dilli bir şehir olmasıyla da ayrıca müstesna bir yere sahip olan şehirlerdendir. Bu dönemde Selanik'in toplumsal ve kültürel çeşitliliğinin bir ifadesi olarak Türkçe, İbranice, Rumca, Fransızca, Bulgarca dilleriyle basılan birçok kitap, dergi ve gazetede görmek mümkündür¹⁶. Bu dönemde Vilayet'te meskûn yerli nüfusun % 45'i Müslüman, % 27'si Patrikhaneye mensup Ortodoks, % 20 Eksarhaneye mensup Ortodoks, % 1 Patrikhaneye mensup Ulah, % 4 Yahudi, % 3 diğer milletlerden oluşmaktaydı¹⁷.

Hazinenin 1325 (1909-1910) mâli yılı içerisinde gerçekleştirdiği toplam tahsilâtlar itibariyle Edirne vilayeti Rumeli vilayetleri içinde Selanik'ten sonra ikinci sırada yer almaktaydı. Edirne vilayeti sahip olduğu verimli arazilerde hemen her çeşit hububatın meyve ve sebzenin yetişmesine imkân veren toprak ve iklim yapısıyla zirai faaliyetlerde öne çıkan vilayetlerdendir.¹⁸ Vilayetin bu özelliğini, Hazine'nin bir mali yılda tahsil ettiği toplam vasitasız vergilerde % 5,9'luk bir ağırlığa sahip olmasında görmek mümkündür¹⁹. İlgili yıl itibariyle vasitasız vergilerden vilayet dâhilinde tahsil edilen 84 milyon kuruşa karşın, bu miktara en yakın Kosova vilayeti tahsilâtı 52 milyon kuruşta kalmıştır. Hazinenin bütçelerde yer alan gelir kısımları içinde Edirne'den en fazla tahsilât gerçekleştirdiği kısım vasitasız vergi gelirleridir.

Edirne vilayetinin vasıtalı vergi gelirlerinde gerçekleştirilen tahsilâtta %3'te kalmakla; Kosova, Selanik, Yanya ve İşkodra'dan daha iyi bir durumda olduğu ancak Selanik'in bu vergi türündeki % 12'ye varan ağırlığına göre hayli geride olduğu görülür.

13. A.g.e., 605-606

14. A.g.e., 605-607

15. İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, cilt 10, İstanbul, 1966, "Selanik Maddesi"

16. TDV İslam Ansiklopedisi, "Selanik Maddesi"

17. Selanik Vilayeti Salnamesi, Selanik 1325, s. 655

18. Edirne Vilayeti Celilesi Salnamesi, Vilayet Matbaası, Edirne, 1319, s.899, 900

19. Vilayetin 1319 mali senesi gelirleri içinde aşarın % 37, ağnam vergisinin % 19'luk ağırlığa sahip olduğu görülür. Gös.yer.

Kosova vilayetinin tablo 5'te yer alan 1325 mali yılı verilerine göre Hazine nazarındaki önemi 62 milyon kuruşluk toplam tahsilât miktarıyla Selanik ve Edirne'den sonra üçüncü sırada gelir²⁰. Vilayetin bütçe gelir kısımları içerisinde en fazla ağırlığa sahip olduğu kısım % 3,2 ile vasıtasız vergilerdir. Daha çok iktisadi faaliyetler, resmi iş ve işlemler dolayısıyla tahsil olunan damga, kaydiye ve harç vergileri²¹ içerisinde vilayetin payı % 2,7 olarak gerçekleşmiştir.

Vilayetin genelinde önem derecesine göre ziraat, hayvancılık, bazı sanayi ürünlerinin imali ve ticaret başlıca iktisadi faaliyet alanlarıdır. Vilayette yetişen ürünlerin başlıcaları hububat, meyve sebze, kavun, karpuz, tütün, pirinç ve afyondur²². Vilayet Üsküp, Priştine, Yenipazar, Daşlıca, İpek, Prizren sancaklarından oluşur. Tabanca ve tüfek imalatı vilayetin başlıca sanayi ürünleridir. Tüfeklere yapılan altın kakma tel işleriyle özellikle Prizren ün salmıştır²³. Gelirleri itibariyle en büyük sancak Üsküp'tür. Üsküp Sancağında ticaret çok gelişmiştir. Öyle ki bu bölgede Üsküp'ün ticaretteki yeri Selanik'ten sonra en fazladır. Bu dönemde ticaret daha çok İstanbul, Selanik, Viyana ve Berlin ile yapılmaktadır²⁴. Üsküp'ün ticaretinde bağcılık önemlidir. Üzümden şarap yapılıp daha çok Sırbistan'a ihraç olunmaktaydı. Kazzazlık, saraçlık, debbağlık azalmakla beraber devam eden mesleklerdendi²⁵.

Manastır vilayeti Kosova'ya nispetle bütçelerde ikinci kısım altında yer alan damga, kaydiye ve harç vergilerinde % 4,1 ağırlığa sahip olmakla, bölge vilayetleri içinde Selanik'ten sonra ikinci sırada yer alır. Vilayetin vasıtasız vergi gelirlerindeki Hazineye olan katkısının ise Selanik, Edirne ve Kosova'dan sonra % 3,3'lük bir payla üçüncü sırada geldiği görülür.

Bu dönemde Manastır'da ziraat en önemli zenginlik kaynağıdır. Diğer vilayetlerde olduğu gibi halkın geneli ziraat ile uğraşır. Vilayet dâhilinde en fazla mısır, buğday, çavdar, arpa, yulaf, burçak, keten, darı, fasulye, nohut pamuk, mercimek, kenevir, tütün, bakla, patates, kökboyası vs. yetişir. Vilayette bağcılık önemli bir uğraş alanıdır. Bununla birlikte hayvancılığı da zikretmek gerekir. 1293–1294 yılı itibariyle 2 milyon başa yakın küçükbaş, 200 bine yakın değişik amaçlarda kullanılan büyükbaş hayvan ve 80 bine yakın değişik tür yük hayvanı mevcuttur²⁶. 1327 (1910–1911) yılında 12 fabrika, 20 debbağ hane, 505 bağ, 1140 mağaza, 1384 dükkân, 26 değirmen, 36 fırın, 106 han, 16 otel ve sahip olduğu çok kültürlü, dinli, dilli yapısıyla Manastır²⁷ Rumeli vilayetleri içerisinde en önemlilerdendir²⁸.

20. Kosova Vilayeti 1303 (1885–1886) senesinde 38 milyon kuruş, 1309 mali senesinde (1893–1894) 48 milyon kuruş ve 1311 mali senesinde (1895–1896) 41 milyon kuruşluk gelire sahiptir. Kosova Vilayeti Salnamesi, 4.defa,1304, s.312; Salname-i Vilayet-i Kosova, 7.defa, 1314, s.216; Kosova Vilayet-i Salnamesi 1896, haz., H.Yıldırım Ağanoğlu, Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul 2000, s.124

21. Abdurrahman Vefik (Sayın), Tekâlif Kavaidi, Maliye Bakanlığı APK yayını, nr. 352, Ankara 1999, s.605,620–625,634

22. Salname-i Vilayet-i Kosova, 2.defa, 1300, s.170–171

23. Manastır Vilayetine Mahsus Salname, 1.defa, 1305 mali senesi, s.346

24. Salname-i Vilayet-i Kosova, 7.defa olarak vilayet matbaası, 1314, s.205

25. Salname-i Vilayet-i Kosova, 1314, s.216; Kosova Vilayet-i Salnamesi 1896, s.119

26. Salname-i Vilayet-i Manastır, 4.defa, 1311, s.154

27. 1326 senesi istatistikine göre, Manastır sancağının toplam nüfusu 374.129'dur. Şehrin Nüfusu ise 40.461'dir. Bunun 15930'u Müslüman, 9127'si Rum, 7900'u Bulgar, 446'sı Ulah, 275'i Sırp, 6307'si Musevi'dir. Safet Alimoski, "Temettuat Defterlerine Göre Manastır Merkez Kazasının Sosyo-Ekonomik Durumu", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s.100,102.

28. Mehmet Tefvik, Manastır Vilayetin Tarihçesi, Manastır 1327, s.106–107

Vilayette ziraat ana iktisadi faaliyet olmakla birlikte sanayinin varlığı azımsanamayacak derecededir. Manastır'ın özellikle merkez kazasında zanaat ve ticaret gelişmişti. 19.yy.'ın ortalarında temettuat defterlerine göre merkez kazasında 168 çeşit meslek vardı. Bu rakama memurlar ve sosyal görevliler dâhil değildir. Yine 19.yy.'ın ortasında en önemli meslek kollarının dokumacılık, tekstil, dericilik, demircilik ve hammaddesi maden olan eşya imalatı olduğu görülür²⁹. 19. yy.'ın sonlarında vilayette sabun, şayak (kaba yünden dokunma kumaş) ve halis yünden yapıma kaytanı (ip) üreten makine gücüyle çalışan 2 fabrika mevcuttu. Ayrıca, halis yünden üretilmiş kilim, fanila, gömlek, pamuk gömlek bezi, iç çamaşırı ve havlu gibi ürünler üretilmekteydi. Demircilik, silah imalatı ve kuyumculuk sanatları icra edilmekteydi. Vilayet tepsi, sigara tabakası, iğne, düğme, ayna çerçevesi gibi gümüş mamulâtiyle de tanınmaktaydı. Yılda 500-600 kıyye (1 kıyye=1283 gr) gümüş, 30-35 bin kıyye bakır işlenmekteydi³⁰.

Yanya vilayeti 1325 mali yılına ait vergi çeşitlerinin tahsilât miktar ve oranlarına göre Rumeli vilayetleri içerisinde Hazine'ye yaptığı katkı oranında zayıf kalmaktaydı. Ancak, yukarıda tahsilât ve ödeme miktar ve oranlarının incelendiği kısımda gelirleri giderlerinin üzerinde olan bir vilayet olduğu görülür. Bu anlamda Devlet Hazinesi için yük olmadığı söylenebilir. Hatta daha önceki yıllara bakacak olursak, 1308 (1892-1893) mali yılında 5.138.428 kuruşluk gidere karşılık 28.505.470 kuruşluk bir gelire sahip olduğu anlaşılır³¹.

Rumeli vilayetlerinin genel özelliği olan çok kültürlü, dinli, dilli yapı bu vilayet içinde geçerlidir. Yanya vilayetinde hayvancılığın ve ziraatın önemli iktisadi faaliyetler olduğu görülür³². Büyükbaş olmakla birlikte daha çok küçükbaş hayvancılığın yaygın olduğu çeşitli tahıl ürünlerinin yetiştirildiği, zeytinciliğin önemli olduğu bir iktisadi yapı mevcuttu. 1308 (1892-1893) mali yılında vilayette 54 debbâğ hane, 5 sabun fabrikası, 2 zeytinyağı fabrikası, 648 zeytinyağı değirmeni başlıca sanayi tesisleriydi³³.

Tablo 4'te yer alan 1325 (1909-1910) mali yılında Hazine'nin tahsil ettiği vergi gelirlerinde Adriyatik Denizi'ne komşu olan İşkodra vilayeti iktisadi gelişmişlik derecesinde ve dolayısıyla Hazine'ye yaptığı katkı da Rumeli vilayetleri içerisinde en mütevazı olanıdır. İnhisarlar hariç bütün diğer vergi kısımlarında bölgenin katkı oranı ve dolayısıyla mali gücü en az olan vilayettir. Diğer vilayetlere göre iktisadi durumu zayıf olan İşkodra vilayetinin ihracata konu olan malları hububat, balık ve ürünleri, tütün, çeşitli hayvan derileri, çeşitli iplikler ve hayvansal ürünlerden oluşmaktaydı. İthalat daha çok mamul ürünler olan, kahve, şeker, sabun, zeytinyağı, tabi ilaçlar, ispirto ve ham ipek (iplik imali için)'ten oluşmaktaydı. 19.yy.'ın son yıllarında ithalatı (219.273.611 kuruş) ihracatının (11.823.700 kuruş) hayli üzerinde gerçekleşmekteydi³⁴. Bu yıllarda vilayetin giderleri (1.691.734 kuruş) gelirlerinin (570.606 kuruş) 3 katına ulaşmaktaydı³⁵.

29. Alimoski, a.g.e., s.104-105.

30. Manastır Vilayetine Mahsus Salname, 1.defa, 1305 mali senesi, s.345-346

31. Salname-i Vilayet-i Yanya, 7.defa, 1310 sene-i maliye, s.312-313

32. 1308 mali yılında vilayetten elde edilen aşar vergisi 8 milyon kuruştur. Buna yakın meblağla ağnam ve canavar gergisi 6 milyon kuruş dolaylarındadır. A.g.e., s.310

33. Handan hamama daha geniş bir liste için bkz. Salname-i Vilayet-i Yanya, 6.defa, 1308 sene-i maliye, s.255

34. İki yıl önceki basılan vilayet salnamesinde ithalat 8.512.999 kuruş, 2.691.444 kuruşluk ihracat miktarı veriliyor. Bkz. İşkodra Vilayet Salnamesi, 2.defa, 1310, s.65. İki farklı yılın rakamlarında farklılık olsa da net olan bir şey var ki vilayetin ithalatının ihracatının çok altındaki miktarlarda gerçekleştiğidir.

35. İşkodra Vilayet Salnamesi, 3.defa, sene 1312, s.69-70

Tablo 4: Rumeli Vilayetlerinden Tahsil Edilen Vergi Türlerinin Ağırlıkları (1325/1909-1910)

Vilayetler	Genel Toplam	I.Kısım: Vasıtasız Vergiler		II. Kısım: Damga Kaydiye ve Harçlar		III. Kısım: Vasıtalı Vergiler	
			%		%		%
Selanik	207.453.048	109.395.475	7,6	11.047.451	8,9	58.875.321	11,9
Edirne	115.295.233	84.248.146	5,9	4.753.383	3,8	14.928.423	3
Kosova	62.050.688	52.477.456	3,7	3.397.280	2,7	27.601	0
Manastır	59.352.703	47.496.437	3,3	5.092.802	4,1	2.358.103	0,5
Yanya	35.549.390	20.865.044	1,5	1.162.719	0,9	9.111.246	1,8
Işkodra	12.369.361	4.871.976	0,3	1.158.911	0,9	1.844.937	0,4
<i>İstanbul</i>	269.856.175	53.530.806	3,7	21.718.377	17,4	171.754.213	34,8
<i>Aydın</i>	230.492.134	127.016.064	8,9	11.686.952	9,4	66.818.103	13,6
<i>Beyrut</i>	128.588.047	45.423.003	3,2	6.175.473	5	62.276.499	12,6
<i>Hüda- vendigar</i>	114.369.496	94.533.471	6,6	5.925.184	4,8	3.335.007	0,7
<i>Trabzon</i>	103.416.842	52.030.757	3,6	6.573.500	5,3	27.555.441	5,6
Diğer Vilayetler	2.394.873.718	738.382.353	51,7	45.930.936	36,8	74.106.555	15,1
Toplam Tahsilât	2.692.785.835	1.430.270.988	100	124.622.968	100	492.991.449	100

Kaynak: Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat*, I.Sene, 1325, s. 20

Tablo 4: Rumeli Vilayetlerinden Tahsil Edilen Vergi Türlerinin Ağırlıkları (1325/1909-1910)

IV. Kısım: İnhisarlar		V.Kısım: Hükümete Ait Müesseseler		VI. Kısım: Emlak ve Eşyayı Emiriye		VII. Kısım Maktu Vergiler		VIII. Kısım: Hâsılat-ı Mütferrika	
	%				%				%
14.474.875	4,6			5.815.714	9,2			7.844.212	5,8
3.779.000	1,2			1.609.821	2,5			5.976.460	4,4
1.616.519	0,5			785.406	1,2			3.746.426	2,8
				1.008.833	1,6			3.396.528	2,5
1.585.276	0,5			2.150.043	3,4			675.062	0,5
3.447.717	1,1			541.248	0,9			504.572	0,4
22.060.258	7,1			792.521	1,3			802.459	0,6
15.898.173	5,1			5.190.954	8,2			3.881.888	2,9
12.222.146	3,9			1.257.710	2			1.233.216	0,9
4.978.533	1,6			2.980.990	4,7			2.616.311	1,9
14.381.127	4,6			596.712	0,9			2.279.305	1,7
217.237.704	69,8	44.291.891	42.774.176	64,1	89.387.100	104.032.003	75,6		
311.681.328	100	44.291.891	63.354.128	100	89.387.100	136.185.983	100		

**Ek 1: Hazine'nin İdari Birimlerden Gerçekleştirdiği Tahsilâtlar
(1325-1327/1909-1912)**

Vilayetler	1325/1909-10*		1326/1910-11**		1327/1911-1912***	
	Kuruş	%	Kuruş	%	Kuruş	%
İdare-i Merkeziye	378.256.239	14,05	383.770.656	13,33	416.582.664	13,39
İstanbul Vilayeti	270.658.634	10,05	322.420.747	11,20	346.269.102	11,13
Edirne Vilayeti	115.295.233	4,28	123.066.448	4,28	142.017.273	4,57
Erzurum	49.713.338	1,85	48.324.826	1,68	58.829.642	1,89
İşkodra	12.369.361	0,46	13.084.573	0,45	0	0,00
Adana	50.935.614	1,89	61.603.829	2,14	60.739.945	1,95
Ankara	70.379.452	2,61	77.180.505	2,68	80.660.780	2,59
Aydın	230.492.134	8,56	252.348.145	8,77	278.899.213	8,97
Bitlis	16.620.385	0,62	20.756.439	0,72	24.211.756	0,78
Basra	15.097.474	0,56	21.280.980	0,74	34.100.092	1,10
Bağdat	65.143.525	2,42	80.620.260	2,80	99.756.447	3,21
Beyrut	128.588.048	4,78	138.762.346	4,82	148.255.983	4,77
Cezair-i Bahri Sefid	28.063.732	1,04	35.786.281	1,24	13.425.962****	-
Hicaz	13.916.713	0,52	12.802.122	0,44	14.348.716	0,46
Halep	90.454.638	3,36	88.155.141	3,06	78.245.462	2,52
Hüdavendigâr	114.369.505	4,25	123.719.984	4,30	129.464.706	4,16
Diyar-ı Bekir	24.449.905	0,91	27.840.936	0,97	28.127.682	0,90
Selanik	207.453.048	7,70	227.537.217	7,91	0	0,00
Suriye	63.069.052	2,34	67.688.739	2,35	71.648.740	2,30
Sivas	70.636.269	2,62	68.919.707	2,39	78.418.012	2,52
Trablusgarp	31.949.775	1,19	20.958.399	0,73	0	0,00
Trabzon	103.416.842	3,84	106.666.775	3,71	125.085.544	4,02
Kastamonu	37.869.763	1,41	36.949.634	1,28	40.332.708	1,30
Kosova	62.050.688	2,30	69.343.203	2,41	0	0,00
Konya	105.041.326	3,90	107.681.740	3,74	107.104.203	3,44
Mamuretü'l Aziz	20.896.117	0,78	21.842.050	0,76	25.171.864	0,81
Manastır	59.352.703	2,20	62.275.170	2,16	0	0,00
Musul	34.989.374	1,30	26.995.303	0,94	34.051.301	1,09
Van	10.921.928	0,41	12.998.311	0,45	13.892.644	0,45
Yanya	35.549.390	1,32	40.787.885	1,42	0	0,00
Yemen	28.602.605	1,06	8.723.716	0,30	10.705.304****	-

Urfa Sancağı	0****	0,00	9.725.507	0,34	7.080.529	0,23
İzmit Sancağı	18.775.262	0,70	20.641.523	0,72	23.196.177	0,75
Bingazi Sancağı	5.276.929	0,20	3.370.105	0,12	0	0,00
Bolu Sancağı	19.756.754	0,73	24.741.520	0,86	26.634.415	0,86
Canik Sancağı	0****	0,00	17.432.879	0,61	24.295.983	0,78
Çatalca Sancağı	5.859.723	0,22	6.030.221	0,21	7.038.697	0,23
Zur Sancağı	5.565.857	0,21	6.758.816	0,23	5.665.596	0,18
Asir Sancağı	1.086.174	0,04	0	0,00	0	0,00
Kudüs Sancağı	24.128.974	0,90	20.130.566	0,70	23.141.707	0,74
Karesi Sancağı	39.186.820	1,46	34.548.563	1,20	50.616.945	1,63
Kal'a-i Sultaniye Sancağı	21.335.648	0,79	18.235.612	0,63	22.261.376	0,72
Medine-i Münevvere	0****	0,00	1.011.025	0,04	1.673.144	0,05
Cebel-i Lübnan Sancağı	5.117.884	0,19	4.784.674	0,17	5.071.669	0,16
Toplam	2.692.692.835	100		100	2.657.021.983	85,41
Vilayât-ı Metruke					453.844.067	14,59
Genel Toplam	2.692.692.835	100	2.878.303.078	100	3.110.866.050	100

Kaynak: *Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat*, I.Sene, 1325, s.16-17

**Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat*, II. sene, 1326, s.3

***Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat-ı Maliye*, III. sene, 1327, s.8-9

****Cezair-i Bahri Sefid ve Yemen Vilayetlerinin gelir miktarları sadece Düyun-ı Umumiye Varidat-ı Muhassasa ve Posta Telgraf İdarelerin tahsil miktarlarıdır.

***** 1325 yılı itibarıyla Urfa, Canik ve Medine-i Münevvere Sancakları sırasıyla Halep, Trabzon ve Hicaz Vilayetlerine dâhil olduklarından tahsilât miktarları bu vilayetlere ait yekûnlar içerisinde.

Ek 2: Hazine'nin İdari Birimlere Yaptığı Ödemeler (1325-1327/1909-1912)

Vilayetler	1325/1909-10*		1326/1910-11*		1327/1911-1912**	
	Kuruş	%	Kuruş	%	Kuruş	%
Devair-i Merkeziye	1.656.655.059	59,69	1.825.521.745	54,10	1.921.946.135	52,36
İstanbul Vilayeti	42.537.488	1,53	155.901.645	4,62	171.285.710	4,67
Edirne Vilayeti	129.796.936	4,68	170.003.143	5,04	185.140.077	5,04
Erzurum	37.480.370	1,35	49.040.755	1,45	73.077.840	1,99
İşkodra	13.421.541	0,48	20.264.680	0,60	0	0,00
Adana	21.445.194	0,77	30.685.668	0,91	28.456.213	0,78
Ankara	20.585.237	0,74	28.559.917	0,85	37.189.302	1,01
Aydın	54.088.550	1,95	82.612.863	2,45	93.874.933	2,56
Bitlis	12.151.195	0,44	19.316.833	0,57	20.095.056	0,55
Basra	10.155.131	0,37	18.910.480	0,56	18.577.881	0,51
Bağdat	41.749.930	1,50	66.485.179	1,97	68.505.523	1,87
Beyrut	29.358.863	1,06	38.280.006	1,13	41.552.032	1,13

Cezayir-i Bahri Sefid	12.562.340	0,45	15.098.733	0,45	1.512.262****	-
Hicaz***	21.572.824	0,78	21.864.651	0,65	27.237.972	0,74
Halep***	35.965.230	1,30	34.585.107	1,02	38.036.961	1,04
Hüdavendigâr	29.409.647	1,06	38.415.278	1,14	48.034.174	1,31
Diyar-ı Bekir	18.799.709	0,68	24.184.027	0,72	22.674.871	0,62
Selanik	106.007.953	3,82	125.396.222	3,72	0	0,00
Suriye	48.283.856	1,74	73.533.498	2,18	77.009.962	2,10
Sivas	32.191.958	1,16	40.415.662	1,20	37.905.482	1,03
Trablusgarp	17.014.093	0,61	22.071.908	0,65	0	0,00
Trabzon***	25.321.262	0,91	36.029.893	1,07	37.044.452	1,01
Kastamonu	15.621.231	0,56	19.568.156	0,58	24.518.613	0,67
Kosova	77.745.335	2,80	121.399.404	3,60	0	0,00
Konya	25.584.783	0,92	34.340.828	1,02	38.119.273	1,04
Mamuretü'l Aziz	18.078.646	0,65	22.050.358	0,65	21.265.037	0,58
Manastır	56.722.865	2,04	63.844.312	1,89	0	0,00
Musul	23.399.470	0,84	32.686.535	0,97	37.743.621	1,03
Van	13.243.886	0,48	18.623.690	0,55	30.208.951	0,82
Yanya	23.294.746	0,84	30.803.654	0,91	0	0,00
Yemen	44.385.028	1,60	4.702.380	0,14	3.979.369****	-
Urfa Sancağı***	0	0,00	4.057.004	0,12	4.341.177	0,12
İzmit Sancağı	6.943.994	0,25	7.682.719	0,23	10.774.729	0,29
Bingazi Sancağı	4.221.313	0,15	5.956.109	0,18	0	0,00
Bolu Sancağı	7.256.713	0,26	9.509.199	0,28	12.038.267	0,33
Canik Sancağı ***	0	0,00	6.424.144	0,19	16.391.798	0,45
Çatalca Sancağı	2.175.066	0,08	2.648.006	0,08	2.676.560	0,07
Zur Sancağı	3.195.946	0,12	3.358.778	0,10	3.642.624	0,10
Asır Sancağı	5.192.636	0,19	0	0,00	0	0,00
Kudüs Sancağı	8.403.179	0,30	10.321.741	0,31	10.642.128	0,29
Karesi Sancağı	7.564.347	0,27	9.926.270	0,29	10.775.232	0,29
Kal'a-i Sultaniye Sancağı	11.226.408	0,40	12.239.332	0,36	16.545.359	0,45
Medine-i Münevvere***	0	0,00	12.570.103	0,37	15.804.012	0,43
Cebel-i Lübnan Sancağı	4.453.405	0,16	4.620.704	0,14	4.835.861	0,13
Toplam	2.775.263.363	100	3.374.511.319	100	3.213.459.449	87,55
Vilayât-ı Metruke					457.072.366	12,45
Genel Toplam	2.775.263.363	100	3.374.511.319		3.670.531.815	100

Kaynaklar: *Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat*, II.sene, 1326, s.214

**Maliye Nezareti, *Senelik İhsaiyat-ı Maliye*, III. sene, 1327(h.1330), s.8-9

***1325 yılı itibarıyla Urfa, Canik ve Medine-i Münevvere Sancakları sırasıyla Halep, Trabzon ve Hicaz Vilayetlerine dâhil olduklarından ödeme miktarları bu vilayetlere ait yekûnlar içerisinde dir.

**** Cezair-i Bahri Sefid ve Yemen Vilayetleri için tediye miktarları sadece Düyun-ı Umumiye Varidat-ı Muhassasa ve Posta Telgraf İdarelerinin tediye miktarlarıdır.3

Kaynakça

Ağanoglu, H. Yıldırım. (haz.), *Kosova Vilayet-i Salnamesi 1896*, Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul 2000

Alimoski, Safet. “Temettuat Defterlerine Göre Manastır Merkez Kazasının Sosyoekonomik Durumu”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005

Arslan, Sezer. “Balkan Savaşları Sonrası Rumeli’den Türk Göçleri ve Osmanlı Devleti’nde İskânları”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008

Bayraktar, Hatice. “Osmanlı’nın Balkanlardan Çekilmesi: Savaşlar, İsyanlar ve Göçler”, *Balıkesir Üniversitesi F.E.F. Karesi Tarih Kulübü Bülteni*, 2007/1

Edirne Vilayeti Celilesi Salnamesi, Vilayet Matbaası, Edirne, 1319

İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, cilt 10, İstanbul 1966

İşkodra Vilayet Salnamesi, 2.def’a, 1310

İşkodra Vilayet Salnamesi, 3.def’a, sene 1312

Kosova Vilayeti Salnamesi, 4.def’a, 1304

Maliye Nezareti, *Senelik İhsâiyat*, I.Sene, 1325

Maliye Nezareti, *Senelik İhsaiyat-ı Maliye*, II. Sene, 1326, Matbaayı Amire İstanbul 1329

Maliye Nezareti, *Senelik İhsaiyat-ı Maliye*, III. Sene, 1327, İstanbul Matbaayı Amire, 1330

Manastır Vilayetine Mahsus Salname, 1.def’a, 1305 mali senesi

Mehmed Cavid, “Selanik-Manastır Demiryolu”, *Ulum-i İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası*, c.1, nr.3, s.356

Mehmet Tefik, *Manastır Vilayetinin Tarihçesi*, Manastır 1327

Öztel, Muharrem. *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Maliyesi*, Kitabevi Yay., İstanbul 2009

Salname-i Vilayet-i Kosova, 2.defa, 1300

Salname-i Vilayet-i Kosova, 7.def’a, 1314

Salname-i Vilayet-i Manastır, 4.def’a, 1311

Salname-i Vilayet-i Yanya, 6.def’a, 1308 sene-i maliye

Salname-i Vilayet-i Yanya, 7.def’a, 1310 sene-i maliye

Sayın, Abdurrahman Vefik. *Tekâlif Kavaidi*, Maliye Bakanlığı APK yayını, nr. 352, Ankara 1999

Selanik Vilayeti Salnamesi, 12.def’a, 1311 h

Selanik Vilayeti Salnamesi, 20.defa, Hamidiye Mektebi Sanayi Matbaası, Selanik 1325h

TDV İslam Ansiklopedisi, c.36, İstanbul 2009

> Üreten Türkiye'nin Bankası

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Değirmencik Yolu Üzeri Kavaklı / KIRKLARELİ

Tel: 0 288 246 17 09 Faks: 0 288 246 17 71

Web: www.iibf.kirklareli.edu.tr